

No 28. janvāra līdz 2. februārim Minsteres Latviešu ģimnāzijā notika kārtējais ikgadējais politiskais seminārs. Lai arī domāts tikai ģimnāzijas vecākajām klasēm, tas pulcina arī citus interesentus, tā ka šie semināri pārvēršas par latviešu plašu politisko forumu. Tādu ievirzi pirms vairāk kā divdesmit gadiem tam devis sākotnējais iniciators un rīkotājs katoļu reliģijas mācības skolotājs A. Spoģis, arī šoreiz viņš, par spīti gadu nastai, bija visur klāt... Tāda pat nozīme, tikai jaunā situācijā, kad Latvija uzsākusi grūto ceļu uz brīvību un demokrātiju, un jaunā pakāpē tam ir vēstures skolotāja Raita Ābelnieka izrikojumā. Pagājušos gadus piedalījušies Latvijas politiķi Māris Grinblats («Tēvzemei un Brīvībai»), pašreiz Latvijas valsts Ministru prezidenta biedrs vai demokrātiskās opozīcijas galvenais vadonis Odisejs Kostanda (Tautas kustība «Latvijai»). Lai arī šoreiz tāda kalibra politiķi nebija ieradusies, aicināts gan bijis jaunais Latvijas Sevišķo lietu ministrs Eiropas Savienības jautājumos Aleksandrs Ķiršteins (LNNK), kurš citu it kā svarīgāku darbu dēļ nebija varējis ierasties... Žēl, jo galu galā Minsteres Latviešu ģimnāzija jau realitātē ir Latvijas pirmais un pagaidām vienīgais priekšpostenis Eiropas Savienībā! Taču arī abraukšie politiķi no Latvijas: divi no jaunās valdošās koalīcijas — Jānis Dubinskis (LNNK) un Arnis Lapiņš («Latvijas ceļš») un Ilgonis Kļaviņš no opozīcijas (Latvijai)

POLITISKAIS SEMINĀRS MLĢ

pūlējās vaiga sviedros, lai izgaismotu tik daudzus sarežģītās politiskās, sociālās un ekonomiskās problēmas Latvijā. Debatēs vēl bija jaušama pagājušo (bet, varbūt, iespējamo arkārtas) vēlēšanu degsme.

Visgrūtāk klājās «Latvijas ceļa» pārstāvim. Kā lai saņemtas un virišķīgi atzīst, ka viņu «valdišana» turpinājusi tikai komunistu «specu» aizsāktu latviešu tautas iznīcināšanas darbu un viņu sludinātais «liberalisms» bijis izdevīgs tikai noziedzības pasaulei. LNNK pārstāvis jau pavisam droši varēja atrunāties, ka viņi ir tikai iesācēji grūtajā valdišanas darbā. Taču nemieru urdīja viņu tik maz darītais vai pat neizdarītais Rīgas domes darbā, īpaši starptautiskajos sakaros, kur viss palicis gandrīz tikai Rubika laiku līmenī un Rīga pat formāli nav vēl kļuvusi pasaules galvaspilsētu

organizācijas locekle...

Visvieglāk, protams, bija opozīcijai, lai arī jautājumu, šķiet, visvairāk bija tieši tās pārstāvim un vajadzēja atbildēt ne tikai par sevi, bet arī citiem. Viņa atbildēs bija jaušama īsta politika drosme, pat uz sāpīgo jautājumu par neizdevušās koalīcijas ar kreiso «Saimnieku» u. tml. mēģinājumu. Skaidrs kļuva viņu konstruktīvi panāktais — nobīdīts malā galvenais Zigerista vai Kostandas sāncensis, «kādreizējais gaišais tēls» Anatolijs Gorbunovs, par kuru tautā bijis radīts īpašs neaizvietojamības mīts! Savu politiku opozīcijā viņš definēja kā konstruktīvu opozīciju... Un tā radīja nevilnotas simpātijas daudzos latviešu un vācu oponentos, kad 31. janvāra vakarā atklāti tika runāts par Latvijas postkomunistiskā laikmeta problēmām, kad daudzie «bijušie un

tagadējie birokrāti» muitas punktus, vēstniecībās, valsts iestādēs u. c. apzināti dara visu iespējamo, lai sagādētu tautas dzīvi iekšzemē un valsts starptautisko slavu. Var iedomāties, pie kā šādos apstākļos novedis valdošās koalīcijas un arī opozīcijas sludinātais mistiskais «Brīvais zemes tirgus», ja pat jau minimāli privatizācija ir pārvērtusies, kā asprātīgi nodēvēta tautas mutē, par milzu «pri(h)vatizāciju» (atvasināts no krievu vārda grābt, nelikumīgi piesavinātie).

Nepareizu taktiku šajā sarežģītajā diskusijā ieņēma Latvijas sūtniecības Vācijā pārstāvji, kas mēģināja notuēt jaunās valsts sāpīgās problēmas, kur vajadzēja skaidri un atklāti runāt par 50 gadu un vairāk un vēl nelikvidētās sovjetiskās okupācijas darbīgo inerci. Taču apsveicams

tomēr bija pats Latvijas diplomātu piedalīšanās akts, un no kā cita cita lai vēl mācāmies, ja ne no apjaustām kļūdām...

Īpaši svarīga šī semināra tēma bija Baltijas valstu sadarbība, par ko gan katrs no sava aspekta runāja visu trīs Baltijas valstu augsti diplomāti Vācijā. Skaidrs kļuva, ka runāt par kādu reālu Baltijas valstu savienību, vēl stipri pāragri, vēl pārāk cieši šo valstu ekonomika saistīta ar Krieviju un arī zināšanas Baltijas tautām par sevi, citai par citu un par savu kopīgo likteni ir pārāk niecīgas, bet ilūzijas — pārāk stipras. Kāpēc, piemēram, latviešu vai lietuviešu ģimnāzijas Vācijā nemāca Baltijas tautu kopīgo vēsturi un nevar pat apgūt kaimiņu valodas? Taču, varbūt, pareizi būtu turpināt šādas diplomātu tikšanās...

Žēl, ka pēdējā brīdī no MLĢ vadības puses tika atcelta laikus ielānotā un pat vācu presē izsludinātā publiskā tikšanās ar Vācijas Bundestāga deputātu no Minsteres apgabala, šī novada Kristīgo Demokrātu līderi Ruprechtu Polencu (Polenz). Viņš ir arī viens no aktīvākajiem MLĢ atbalstītājiem un šāda tikšanās būtu bijusi īsti vietā un reizē MLĢ 50 gadu jubilejas gaisotnē. Tomēr par spīti vēl dažām neveiksmēm, seminārs kopumā uzskatāms par labi izdevušos, tas ir īpašs organizatora nopelns. Talkā šoreiz bija nākuši arī MLĢ vācu skolotāji. Cerēsim, ka šī sadarbība turpināsies citos MLĢ pasākumos...

Jāzeps KUKULIS,
Ministerē

ANDRIS VĒJĀNS

VĒL LAPA AICINA, SAUC RAKSTĀMGALDS

VIKTORAM LĪVZEMNIEKAM — 60

Viktors Līvzemnieks dzimis 1936. gada 2. martā Rīgā, bet viņa dzimtas saknes stiepjas uz Naurāniem, uz Liuzeniekiem. Pasē rakstniekam tēva uzvārds — Liuzenieks. Un šī mūsdienās tik populārā Rogovka ir arī Viktoram spēka devēja. Dzejoļi «Asins noņemšana» pasvītota un īpaši akcentēta šī saikne: «Ne jau vienmēr hemoglobīns bijis man normā. Tolaik pēc kara. Un diez kā ar leukocītiem šai kodoltermiskā laikmetā? Un asins grimšana? Vai tiešām ir normā? Jo manas asinis dārgas un svētas, manas mātes un tēva, manu diženo latgaļu nepakļāvīgā asins». Tā tikai ar latgalisko izcelsmi lepojās Francis Kempss. Bet Liuzenieku Viktors apzinās arī ko citu: «Nē, no piliēna viena par asinīm viss vēl nav pateikts. Cilvēks pats jāpēzīst».

Laikam jau no šī mērķa un uzdevuma izaudzis Viktora Līvzemnieka pirmais dzejoļu krājums «Cilvēks, kuru gaida» (1965). To ievēro arī grāmatas izdevēji, kas atzīmē, ka sulīgām krāsām veidotā autora dzejas pasaule tuva zemei, ikdienas dzīvei.

1965. gads rit Raiņa simtgades gaisotnē. Poētiskās pacilātības un augšupejas periodā. Pirmo grāmatu sagaida Māris Čaklais, tas ir ražens laiks arī citiem jaunākās un vidējās paaudzes dzejniekiem un prozaikiem.

Jau agri izgājis daudzpusīgu dzīves skolu (studējis filoloģiju, bijis laukstrādnieks, celtnieks, žurnālists, skolotājs utt.), Viktors allaž ar pateicību atceras vasaras Skrīveros (1962 — 1965), kur viņš pārzina Andreja Upiša muzeju, nāk tuvā saskarē ar «Zaļās zemes» autoru. Sarunas ar rakstnieku, ielūkošanās viņa daiļrades

laboratorijā — tas viss paver jaunā literāta garīgo interešu loku, arī paša jaunradē palīdz izvirzīt nopietnus mākslinieciskus mērķus. Kad tajā pašā 1965-tajā Rakstnieku savienība aicina Līvzemnieku savā biedru pulkā, Andrejs Upišs uzraksta viņam laikam jau visplašāko rekomendāciju, kāda vispār jebkad pieredzēta mūsu organizācijas vēsturē.

Viktors Līvzemnieks prozā mācās no skolotāja. Tematika jau līdzīga tai, kas risināta dzejā, bet rakstības maniere vēl reālistiskāka. Pat īsos tēlojumos uzverti raksturīgi lauku tipi, pat mazās skicītēs jūtama asa novērotāja acs. Es atšķiru Viktora vienīgo prozas krājumu «Cilvēki vien esam» (1969) — un atkal satieks ar seniem paziņām. Ar atraitnes dēlu, kas vēlas kļūt par ķēniņu Nameisi. Tur viņšaulē aiziet Jonienes vīrs, kuru baznīckungs nevēlas apbedīt katoļu kapsētā, bet pēdējā dusā netaiķi pavada sābru ļaudis. Un meitene ar grozu — viņa dodas pie puīša, kas strādā tālā dzelzceļa stacijā. Daudzi Līvzemnieka stāsti beidzas nelaimīgi, bet šis nē:

«Lupstos vilciens nostāvēja labu laiku. Meiča, ziņkāres dzīta, izliecās pa logu — pie sliežu ceļa stāvēja meitene ar grozu un viņai iepretim galīgi apjucis stacijas dežurants, kurš savā mulsumā neattapās pat vilcienu atlaist. Tad paņēma no Anniņas rokām grozu. Meiča atviegloti pasmaidīja. It kā par visiem, kas neparasto ceļinieci bija izvadījuši šonakt ceļā.»

Citā tonkārtā ieturēts stāsts «No tumsas bēgošais». Aklā muzikanta Andreja pieķeršanās pasaules staigātājam, robustajam Marusjai mani, lasītāju, satriec līdz sirds dziļumiem.

Un atvieglots uzelpoju, kad Andrejam rodas citi balsti, tiešām atsaucīgi cilvēki, kuros vēl nav izplēnējusi patiesa mīlesības dzirksts.

Kaut kāda ļauna nolemība, melna apsēstība sapin kubānietes Anusjas un Pētera Vaguļa savstarpējās attiecībās. Tās sairst un izkūp bezspēka asarās un izmisuma ugunsgrēka dūmos. Stāsts saucas «Neziņas ielejā». Vispār Viktora Līvzemnieka prozai daudz vielas devusi Latgale. Tāpat kā viņa dzejai, kura nereti sāk plūst ritimizētos prozas teikumos.

Viņa dzeja ir optimistiskāka, lai gan daudz skumju un traģisku intonāciju ir arī Viktora Līvzemnieka dzejoļu grāmatās: «Cel savu pilsētu» (1967), «Nē tikai es viens» (1976) un «Aiz dangām dzīz» (1982).

Viktors Līvzemnieks brīžiem liekas lielpilsētā iemaldījies laucinieks. Un palicis starp apcīrtām liepām un apdrupušiem mūriem. Dažreiz viņa rindas atgādina Rīgas ielas vai tramvaju slīdes — kā Čakam vai Montai Kromai. It kā staigājot Jāņa Sudrabkalna pēdās, radušās «Puķu gaviļes», kas skanēs kā neprātīgs zvans. Bet drīz vien viņš aceras Raini un, rakstot par mīļu sievieti, saka: «Ja esi rozēs smarža, tad es ērkšķis, kas tevī sargā». Viktors sviež krāsas devīgi un pārgalvīgi kā Vilolds Svirskis. Viņam tuva satīra.

Kā pirms trīsdesmit gadiem, tikpat mūsdienīgs ir dzejoļis «Zvirbulis pagalmā». Viņu melnais strazds izmetis no būra, vārna nocēlusi graudu no knābja gala. Ari sieva, čiepstē, met acis uz krāpnieku sili. Un nu mazā čivinātāja krūtīs ceļas ilgas pēc tālālam zilgmēm, pēc spalvu dīvāna — derētu apņemt paša vanaga

meit par sievu... Bet kamēr viņš prāto par visu to, aiziet vasara tukšu vēderu pagalmā čalinātajam zvirbulim.

Izlasē «Doma par pastāvēšanu» (1986) jaunības un vēlāko gadu dzejoļi salido kopā. Pulka atmiņu atsauc «Zeme pēckara Latgalē»:

*Cik daudzās mājās vēl no kara
gaida virus,
Cik tukšu māju vēl!.. Jau kļavas
ziedēt sāk.
Rūs lemess pajumtē. To spodrinātu
tīru
Uz lauka velēna, bet arājs...
nepārnāk.*

Kādreiz Viktoru Līvzemnieku esmu salīdzinājis ar Albertu Ločmeli («Karogs», 1984., 3). Viņi, lai gan būdami gandrīz vienā vecumā, ir atšķirīgi raksturoti. Viktors ir straujš un nebēdnīgs, reizēm pat grūti apreķināms. Tāpēc jau laikam Alberts Ločmelis savu kolēģi nosaucis par zvaigzīti griczeju («Karogs», 1986, 3).

Viktors Līvzemnieks rakstījis apceres par daudziem latviešu un citu tautu vārda mākslas jautājumiem. Pētījis arī Latgales kultūras norises.

Viņš pievērsies arī atdzejai. Viens no pirmajiem mūsu lasītājus iepazīstinā ar baltkrievu tagadnes izcilāko dzejnieku Rīgoru Baradulīnu («Siena laiks», 1967).

Man visciešākā saskare ar Viktoru Līvzemnieku bijusi Dubultos, atdzejojot Maksima Bahdanoviča (1891 — 1917) liriku un fabulas. Viņš izvēlējās konkrētu norišu atspoguļotājus dzejoļus, kas tuvāki viņa stilam un raksturam, piesātināti ar dzīves reālījam vai apausti ar teiksmainām vizijām. Es labprāt ņemu klasiskajos pantos sacerētos darbus, jo Viktoram

vairāk tik brīvākas formas, kalt sonetu vai slīpēt trioletu viņam nesagādā nekādu radošu gandarījumu.

Baltkrievu pāragri mirušais autors, kaimiņu literatūras auseklis, mums tuvs arī kā sābris. Viņa poētiskajā pasaulē daudz līdzīgu motīvu ar latgaliešu folkloras izpausmēm, daudz vērojumu un uztvērumu, kas radnieciski mūsu cilvēku priekšstatiem par vēsturi, dabu un dzīvi. Izlase top deviņdesmito gadu sākumā kā apliecinājums, ka, atgūstot valstisku neatkarību, nedrīkstam zaudēt sensenus draudzības un kultūras sakarus. Laba dzeja un īsta māksla lido kā ciruļi vai dzērves pāri visaugstākajiem robežstabiem.

60 mūža gadi — tas nav maz. Bet tomēr priekšā vēl laiks, kad no jauna rokās iegulst dzejas spalva un kad var piepildīt daudzus nodomus. Līvzemnieks uzkrājis tik daudz materiālu un pārdomu par Andreju Upiši. Liekas, no Viktora pieredzes vēl varētu tapt jauni un svaigi stāsti par Latgali. No šīs zemes viņš nav šķirams. Par to ieminējos latgaliskajā rondo pirms pieciem gadiem. Par to esmu pārliecināts arī tagad, sveicot Viktoru apaļajā jubilejā. Tāpēc vēlreiz, visiem redzot un dzirdot, atkārtoju:

*Lai dzejot priks Tev, Viktor
Liuzenik,
Kam šyupeļs ikōrts augsta bārza
golā —
Un tāvam ilgi nanōce tod mīgs,
Bet rūka stīpēs krystobōbs pēc ola,
Jo dāla pīdzimšona nava nīks.
Un sābru dzīsmem nabeja vairs
gola,
Jo Tovūs rodūs Pīters Miglīnīks,
Kas Rogovkā pēc godu symtīm
klīgs,*

*Lai dzejot priks...
Kaut sen jau rokstīs — Viktors
Līvzemniks,
Nu Latgolas mes tevi naatdolam
Ni jyuras pīkrastē, ni Rāznas molā,
Jo sīrds jau tāvu zemi nanūlīgs.
Lau gavēni un tod, kod īvu snīgs,
Tev dzejot priks!*

REDKOLĒGIJA: Valija Berkina – Jēkabpils, Jānis Elksnis – Latgales Kultūras centra izdevniecība, Pēteris Gleizdāns – Rēzekne, Anita Petkune – Krāslava, Antons Rancāns – Preiļi, Antons Slišāns – Balvi, Viktors Trojanovskis – Ludza, Pēteris Zeile – Rīga, Jānis Žugovs – Daugavpils, ārņemju biroja vadītājs – Alberts Spoģis Minsterē.

VITOLDS VALEINIS

LOBS, BET PAMOZ SAKŪPTS

Ontons Kūkōjs «Milesteiba, lelais Līpu kolns», Daugavpils, 1995.

Par O. Kūkōja pirmū latgaliski rakstētū dzejis kručūmu sovā laikā jau ir iznuocis raksteit. Bet tai kai ipriķšējā kručūmā dzejņiks vēļ nabeja sevi atkluojs vysu sovū poteņču piļņeibā, tod ari par jū pošū vieļ nabeja iespējams pateikt vairuok. Lai gon muokslā un par muokslu itīņ vysu pateikt nav iespējams, tūmār šūreiz dzejņika pošizpaušme daudz leluoka, tuopieč iespējams vairuok pateikt ari par pošū autoru un juo muokslu.

Jaunajā kručūmā dziļuoka pošatkuosme, lirikai byutiskuo subjektīvo puordzeivuojuuma kluotasameiba. Tū pavoda leluoka poetiskuos izteiksmis niansēteiba, elasteiba.

Žanra ziņā kručūmā itvartuo dzeja pīdar pi mīlys dzejis. Skotūt nu cyta veidūklā un litojūt atteiceigu terminu, tū varātu saukt par meditativu tāluojūšū liriku. Motīvu ziņā kručūms atsašķir nu toos latgaliskuos dzejis tradicejis, kū saucam par aratoriski patriotisku voi didaktiski deklarativu. Kručūmā itvartuos dzejis īvērzei dvēseliski smokuks, lirikis byuteibai atbylstūšuoks skanējums.

Kai pirmis kručūms latgališu dzeji tys mynoms i sovys erotiski himniskuos ievēris diel. Jau pošā kručūma nūsaukumā milesteiba cyldynuota kai dobys leluokis pošaplicynuojuoms. Taipat kai gruomotys nūsaukums ari vysš kručūms runoj uz mums ar sovū tālainū asociativitāti, kas daudz izsoka zamtekstūs. Sažuburuota asociativitate un psihologisms moz parosts leidzšinejā latgališu lirikā. Mirkļū izjyutys biži pasaceļ leidz dzeiveibys kūka myužeibys slavējumam.

*Dag reita lūgūs guntenas,
Dzymst syltūs klāvūs jēreņi,
O, Dīvs, cik eistyns vysš!*

(5. lpp.)

Puorejūšes, sajyutuos tvartīs saistuos ar dūmu par «līpu kolna» maineibu sovā namaineigā myužeigumā.

Milesteibys jyutu aplīcynuojuomam kolpoj ari teišuokūs vuordūs paustys izjyutys:

*tu vineigō,
kas vysu mozu
lelā porvērst mōki.*

*Ai milesteiba,
tu pošā Dīva lobais dōvynājums!*

(7. lpp.)

*Voi ari:
As tova dzeive,
Tu muna dzeive --
Tyukstūš myužeibom pōri
Pōrsvīsta ceļa jūsta.*

(49. lpp.)

Tūmār nūteicūšuo lūma teksta muokslinīciskā izveidē pīdar gleznainai asociativitātei, metaforikai.

Lai isaverom puors pīmarūs. Īspaideigs jauneibys kai mūstūšuo pavasara tāluojums ir dzejūli: «Ai, tikkū pasamūdušīs tovs zaļais pavasars...» (19. lpp.). Tāluojums alegorizēts un personificēts, un caur atsevišķom gleznom rytūšs, bet vysys tuos vīnuotā vasalumā saista

puordzeivuojuuma teišameibys īspaidis, kū roda un uztur dzeivuo intonaceja ar trejkuorteigu caurveitu frazi: «Ai, tikkū...», lai dzejūļa beiguos, summejūtīs, dūtu pamatu izskaņai: «Cik tys vysš breiniškeigs...».

Taitod dzejūli radeitais īspaidis bolstuos gon uz tālaineibu ar tuos kuopynuotū izkuortuojuumu, gon aari uz intonativu kuopynuojumu, kas izskaņā rūn efekteigu sintezi.

Sovā veidā taida gaita taipat uz anaforiskas kompozicijas pamata realizejās ari nuokušā dzejūli «O, mōseņ, jimsimēs rūkōs...» Ari te tekstu vīnoj intonativuo, atkuortuojuoms rytušuo melodika. Teksta saisteibai te kolpoj ari dalejs uorejs sižetisks pāvedīņš -- skrīšona pa gaismys ceļū.

Taipat kai šeit, ari cytūs dzejūļūs, parosti dobys alegoriziejumūs, puļšej dzeivuos intonacejis. Tuos izapauž ari izsauksmis vuordu bižā lītuojumā, taipat vuordu un teičiņu bižūs atkuortuojuoms. Teksts parosti rit uzrunys, vaicuojuumu un vyspuor sarunys formā, kas ir puorsvorā par viestiejušū tekstu. Pīmarām: «Kū dareit maņ? Kū gon?» (21. lpp.). Voi: «Naaizej! Slikšņam napōrkōp pōri! Pastōvi vēļ!» (36. lpp.) Vai: «Sasavinōsimēs, o, myuži!» (54. lpp.).

Dzejiskys izjyutys pamatā rakstureigs mirklā kai skaistuma atkuortums («Tys skatiņš pyrms pasavēršonōs...»). Leidz golam naizteiktūs nūskaņu poejeja patiseibā ir vīna nu rakstureigom autora styla īzeimem. Laatgališu lirikā tys rati sastūpams un jō ir, tod golvonūkuort pādejuo laika lirikā.

Impulsu izraiseituo un uz asociaceju spuornim pacaltuo izjyuta pīdūd dzejai dzeiveiguma efektu, bet bižuo ari roda samazgluojuoms saturā un nagludumus formā.

Kai dzeivē, tai ari muokslā ir labi, jō viers parostuos ikdīneibys uzdejoj atraiseita viersspēle kai viersenergejis aplīcynuojuoms. Daudzi dzejūli iturāti pateikamā rūtālstylā «Tu tikai pussekundi pasmaidēji...», (21. lpp.). «Aizlīnej maņ sovas acis...» (22. lpp.) u. d. c. Taču rūtāleiguos sarunys dažkuort aizkleist leidz patukšai un ari t. s. oklajai fantāzejai. Te varātu minēt taidu gleznu, kai grytuotuo ceļa poileidzynuojums «pīmērcēitam akmiņam» (35. lpp.) un pa paltem braukšonu ar laivu (turpat). Un kai tys ir, ka «nikas taču naapsastōjās, ja pēkšni nu rotim izajyudz zyrgs!» (35. lpp.). Vysmoz roti, laikam, apsastuoj. Un voi ir smuki pa milesteibu

broduot («Pa milesteibu brīnūt...», 50. lpp.) Un kai ir ar sanitarū estetiku, kod pieč gluosteišonys «Tūp rūkas teiras kai bārza tōss» (58. lpp.)?

Pi napiteikami sakūptim dzejūlim byutu juomiņ vieļ «Pistoj tak-someters...» (31. lpp.), «Tu azarkrosts...» (25. lpp.), «Maunu...» (24. lpp.), «Dāls kai ūzuls...» (58. lpp.). Dūmai vysvairuok kaitej sadūma, muokslai -- muoksloteiba.

Horacijs aicynuojis kritikus apcierpt «ar zirklem» vysu, kas samuoksluots puorlīku un likt «nāskaidrū izteikt (...) skaidruok».

Šudīņ, kod monoma atsakuopšona nu styngrom praseibom dzejis poetikā un leidz ar tū vāruojama mozuoka ceņšonus pieč labi nūstruoduotim meistardorbim, tūmār nabyutu pīmērstami Horacija gudri vuordi:

*Mes praktiskuos lītuos ar
viduveibu sadzeivuoit varam,*

*... bet dzejņikam viduveibu
Naciš ni ļaudis, ni divi, ni reklamu
stobi.*

*Jo tik mozlīt nav piļņeiba pošā,
it neiceibai pretim.*

Atteiceibā uz kompoziceju likās, ka vysam kručūmam taida gaita: suokumā tyvynuošonus motīvi, kū nūmaina aizvin teišuoka tyveiba, ejūt leidz vystyvuokai tyveibai, kaida tei tāluota pādeja nūdaļā, suokūt ar 53. loppusi. Par gaumi šuos tyveibys tāluojumā, kai soka, nasastreidēsīm, pizeimējūt, ka te streidi var byut tikai atsevišķūs gadiejumūs. Un voi ir vierts?

Atsevišķu dzejūļu kompozicejas, kai jau saceits, biži bolstuos uz anaforiskim atkuortuojuomim, taidejaidi veidojūt, t. s. spirales kompoziceji («Tys, kas...», 42. lpp.), «Kod ar...» (41. lpp.), «Lobreit...» (40. lpp.), «Nikas nav najaušs...» (30.

ONTONS KŪKOJS PIE MIKROFONA PA KREISI – ROKSTA ANTONS V. VALEINIS JĀZEPA DANOVSKA FOTO

lpp.) u. d. c.

Daudzim dzejūlim ir itīņ lobi nūbeigumi, kai, pīmarām, himniskajam «Dīvs tev idevs...» (47. lpp.):

*Dīvs tev idevs it vysu, kas esi!
Dīvs idevs.*

*I mani vēļ leidza devš,
Lai sorgōtu tevi kai dzīsmi:
Ja izkreit nu dzīsmes
kaut ostōtdaļtaks,*

*Vysš -- ni dzīsmes, ni tevis,
ni manis...*

Leidzēigs īspaideigs nūbeigums ir ari dzejūlam «Kod ar...» (41. lpp.), kur ar puors vuordim izteikts vysš, kas uzkruots tekstā.

Dažu dzejūli, dimžāl, puormuoc na vysai skaidra konstrukceja («As uzklōju...», 45. lpp.), uz sadūmys balsteits sadarynuojums («Korst...», 46. lpp.).

Atteiceibā uz ritmiku atzeimējams tys, ka pamatūs iturāts breivais vuorsmuojums, kurā rytmu nūsoka emocionaluo un logiskuo intonaceja bez uorejim formalim nūsacējumim. Nav ari nūteiktu strofisku veidojuumu un atskaņu. Bet ir intonativuo melodika, kas jau beja ari «Sovā saimē», bet te ījamuse jyutamuoku vītu un na bez sova rezultata.

Tryukumi volūdā. Daudz naprecizitāšu un klaidu, kas dažvīt na tikai traucēj baudeit tekstā snāgtū nūskani, bet pat teiši kaitynoļ (lai

gon vysumā, kai jau saceits, dzeja patisi baudama). Te nav iespējams un vajadzēigs uzruodeit vysus tryukumus. Pīmāra diel minēsīm tikai dažus. Narunuosim par tīm vuordim, kas ari vuordneicas nav atrūnami. Jō taidi vuordi pasuotov, kaut ari tikai izlūksnē, ībyldumu navar byut, sevišķi tod, jō ti kontekstā veic autora dūtu lūmu.

Ībiļst var tod, kod autors vīnu vuordu litoj divuos raksteibuos, pīmarām, sudrobs (16., 40., 48. lpp.) un sudobrs (15., 42. lpp.), kod vuordu «otkon» (21. lpp.) roksta ari kai «otkal» (30. lpp.) un «otkol» (21. lpp.), un pat vīnā dzejūli tai un šytai (40. lpp.). Vuords «pērtēņa» (57. lpp.) cytā vītā pīteic sevi «pērsneņas» formā (55. lpp.). «Atsaveris» vītā ilykts «acaveris» (29. lpp.), «pīdzimis» -- «pīdzymis», «pīšķiert» vītā -- «pīšķērt» (15. lpp.), bet «pīškōriņš» un «skatiņš» palykuši bez meikstynuojuo «n». Varātu iztikt ari bez taida saikļa, kai «a», kas lītuots «bet» vītā un 34. loppusē pat obi divi lykty blokus ryndu suokumus. Un voi ir tik napicīšams taidis rusicisms, kai «abmoroks» (56. lpp.)? Vuorda «viejs» vītā lykts «vējš» (33., 58. lpp.).

Uzskaitējumū varātu turpnyuot vieļ divys voi trejs raizis palyuoku, bet tam vairs te nav nūzeims.

Na mozums ir ari drukas klaidu. Pat vīnā dzejūli (pādeja) tūs vasalys četrīs, naskaitūt apmāram tikpat daudzys pareizraksteibys klaidys.

Bet vyspuor -- latgaliskuos pareizraksteibys nūteikumu tryukums -- kai tū pamatuoti atzinis O. Slišāns vīnā nu «Zemtura» numerim -- bremzej latgaliskuos literaturys un kultury atteisteibu.

Kaidis sacynuojuoms varātu byut par kručūmu kūpumā? Litojūt O. Kūkōja imīļuoitū interpretaceju, varātu izasaukt: «Ai, kai byutu nūderiejs styngrs redaktors!».

Eisā formuliejumā izteikts vier-tiejums jau dūts šuos recenzejis viersrokstā: lobs, bet napiteikami sakūpts dzejis kručūms.

1996. goda 3. janvarī un 12. februārī

Attālūs pa kreisi: P. Bondarenko foto un kai eecišu tēmu redz Pīters Gleizdāns.

VATIKANA VAĻSTS

Katōļu bazneica ir miļzeiga monarhija, kurai pīdar symti miljōnu dažaidu rasu un tautiebu pavalstniķu. Tagadejō bazneicas vaļsts, kuras nūsaukums ītalīšu volūdā ir «Citta del Vaticano» reizē ir vysmozōkō pasaulī, aptver tikai puskvadratkilometra plateibu ar 800 īdzevōtōjim (sk. plānu). Jymā itylpst svātō Pītera bazilīka ar lelu laukumu priškā. Svātō Tāva voi tai sauktō Vatikana piļs, plaši dōrzi un dažaidas byuves, kur nūvītōta bazneicas pōrvalde. Plānā byuves apzeimātas ar malnū krōsu. Rūbeža, kas Bazneicas vaļsti nūšķir nu Romas piļsātys, ir augsti un biži myuri.

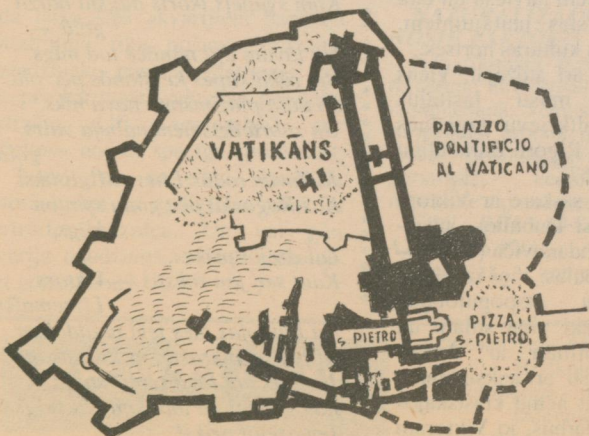
Lai ari tagadejō Bazneicas vaļsts ir ļūti moza, tūmār tajā var atrast vysu, kas ir cytōs vaļstīs, bet tikai ļūti mozūs apmārus. Leidz pošam centram Vatikānā var nūbraukt pa dzelzceļu tod,

kod isarūn lelōka svātcelinīku grupa, bet parosti šei lineja, kura tikai 220 metrus gara, nu pōrejōs piļsātys atdaleita ar brangim dzeļža vōrtim, kuras atver tikai lelōs svīneibōs. Pistōtne ir ļūti skaista āka. Lelu īspaidu atstōj raidstaceja, kura calta radio izgudrōtōja Markonija persūneigā uzraudzeibā, ikōrtōta pēc tehnikas jaunōkajom praseibom. Nu šejīnes Svātāis Tāvs runoj ar vysu katōlīskū pasaulī.

Vatikanam ir sova elektriskō staceja un apkurynošonys īstōde, vysī strōdnīki, kuru ap tyukstūti, bez izjāmuma ir «ōrzemņiki», tys ir, Italejas piulsūni.

Interesanta un gondreiz nādzerdeita parōdeiba ir tys, ka Vatikana budžets vysod ir bez deficita, tys ir apmāram 200 miljōnu līru lels, īskaitūt izdavumus pāvesta diplomatu, daudzū misiju un skūlu uzturēšanai.

«Katōļu Dzeive»

TILŽA — NO PAGĀTNES UZ NĀKOTNI

Nobeigums, sākums 4. numurā
Zēni mācīti kokapstrādē,
būvniecībā. Ar skolēnu līdzdalību
tika uzcelts teiteņu internāts, kurā
1945. gadā iekārtoja slimnīcu.

Skolas bērni izkopa apkārtni un
turpat netālu esošo mežu, kurš
izskatījās pēc parka, izraka lielu dīķi
ar saliņu, uz kuras iekārtoja skautu
atpūtas vietu. Kaut pagājuši daudzi
gadu desmiti, bērnu darba pēdas
saglabājušas vēl šodien.

Skolā darbojās simfoniskais
orķestris un bija labākais Tilžā,
darbojās koris — abus vadīja
mācītājs Teodors Kauliņš. Tika orga-
nizēti lieli koncerti ar plašu skatītāju
skaitu. Skolā rādīja arī pirmo kino.
Liela audzinoša nozīme bija
pulciņiem, zēni darbojās «Unionā»,
meitenes «Saulstaros», kur mācījās
dažādas vingrojuma, rādīja skolas
koncertos.

Žurnālā «Latvijas Jaunatnes
Draugs» rakstījis: «Noskatoties mūsu
bērnu vingrošanas uzvedumus, sirds
gavilēja, redzot labi attīstītus un
veselīgos zēnus un meitenes. Tikai
nedaudz gadus atpakaļ šie bērni bija
vēl mazi, nevarīgi, izkaisīti, daudzi
iesliģuši dzīvošanas trūkuma muklāji,
bet tagad tie ir sātiem vaigiem, pilni
dzīves priekā».

Gara gaismu un labestības siltumu
O. Blūmiša skola Tilžā nesa līdz
1939. gadam, kad skolu slēdza, pats
O. Blūmišs aizbrauca uz Angliju,
kur pēc dažiem gadiem gāja bojā
autokatastrofā. Milestības un siltuma
dzirkstelīti šīs skolas audzēkņi
saglabājuši cauri piecdesmit
okupācijas gadu tumsai.

Ar O. Blūmiša aktīvo darbību bija
panākts, ka Tilžā no 1932. gada līdz
1934. gadam tika izdots žurnāls
«Bērnu Draudzības Saite», iznāca
divas reizes mēnesī ar 16—40 lapa-
pusēm, iespiests Rīgā A. Liepiņa, ar
1935. gadu — a/s «Izdevējs» spie-
stuvē. Redaktors bija O. Blūmišs.

1934. gadā Tilžā izdeva «Pasta
Vēstnesi», evangēlisku starpkonfesiju
žurnālu pasta darbiniekiem,
iespieda tajā pašā a/s «Izdevējs» spie-
stuvē — arī to ar 48 lappusēm
redīģēja un izdeva O. Blūmišs.

Daudz gaišu atmiņu tilženiešiem
atstājuši brāļu Skrindu un O.
Kalpaka skolu absolventi, kuri tālāk
dzīvē nesuši savu skolotāju idegtu
kultūras lāpu. Šeit dzimis un audzis
operdziedonis Arnolds Jēkabsons,
kurš savus atvaļinājumus pavada
dzimtajā pusē.

A. Jēkabsons dzimis 1902. gada
20. novembrī zemnieka ģimenē.
Viņa vecāki no Ruskulovas muižas
rentēja zemi. Arnolda bērnība pagāja
ganu gaitās, ar savām dziesmām viņš
agrājos ritos un vēlos vakaros
pieskandināja tuvas birtzalas un
pakalumus. Pēc Tilžas pamatskolas
beigšanas aizbrauca uz Rīgu, 1926.
gadā piedalījās itāļu dziedāšanas
skolas rīkotajā konkursā un guva
uzvaru. Pēc šī konkursa sāka mācīties
pie profesora Zanetti un 1928. gadā
uz Nacionalās Operas skatuves sniedza
savu pirmo — carēviča Gvido lomū
Rimska-Korskova operā «Zelta gailītis». Reize
turpināja mācības konservatorijā,
bet 1939. gadā zināšanas vokālajā mākslā
papildināja Itālijā, Milānā pie profesora
Manučī.

Vasaras atvaļinājumu laikā kopā ar
T. Matīsu iestudēja brīvdabas teātra
izrādes — A. Alunāna «Kas tie tādi,
kas dziedāja», Raiņa «Jāzeps un viņa
brāļi» un citas.

Uzvedumi bija ļoti krāšņi, ar tiem
tilženieši viesojās Krišjāņos, Balvos,
Lubānā. A. Jēkabsons rīkoja arī koncertus,
kuros piedalījās pats personiski
un ar draugu Tālī Matīsu.

pieaicināja pianisti Laumu
Reinholdi.

A. Jēkabsons piedalījās Latgales
studentu biedrības dramatiskā
pulciņa organizēšanā un izrāžu
sagatavošanā.

Brāļu Skrindu skolas absolvents
Solomons Gabrāns dzimis 1913.
gadā, 1937. gadā beidza Aglonas
ģimnāziju un iestājās Rīgas katoļu
garīgajā seminārā, ko 1938. gadā
pārveidoja par Latvijas universitātes
Teoloģijas fakultāti.

1940. gadā, pēc Latvijas
okupācijas, Teoloģijas fakultāti
slēdza, Gabrāns kādu laiku strādāja
par skolotāju Tilžas brāļu Skrindu
sešklasīgajā pamatskolā. Pēc II
pasaules kara un Vācijas sakāves S.
Gabrāns nokļuva angļu gūstā, no
kura atbrīvots 1946. gadā. 1951.
gadā izceļoja uz Kanādu, par dzīves
vietu izvēlējās Monreālu. Aktīvi
darbojās Kanādas katoļu
organizācijā, tad pārcēlās uz
Toronto, kur viņu ievēlēja par valdes
priekšsēdi. 1992. gadā apmeklēja
savu dzimto novadu Tilžu.

Pulkveža O. Kalpaka skolas absol-
vents Vilis Grāvis dzimis 1915.
gadā, otrā pasaules kara laikā
nokļuva Spakenburgas bēgļu nomet-
nē, pēc tam izceļoja uz ASV.
Sastādījis grāmatu «Ceļā uz
brīvību», hroniku ar neizmēlamu
saturu, ko pēc gadiem meklēt meklēs
— tā ir laikmeta vēsture. Autors atē-
los parāda latviešu sabiedriskās
dzīves atjaunošanos jaunajā
kontinentā Bostonā. Uzņēmumos
rāda, kā veidojas baznīcas dzīve,
latviešu skola, kā organizējas stu-
dentu korporācijas, DV, gaidas un
skauti.

Latviešu trimdnieku dzīves vē-
sturnieki te atradīs informāciju un
ilustratīvu materiālu saviem
pētījumiem. Šī grāmata ir Tilžas
ciema bibliotēkā.

Lielu ieguldījumu Latgales
kultūras attīstībā devis Tilžas novada
dzejnieks Pēteris Kalniņš, dzimis
1904. gada 1. novembrī. 1959. gadā
viņš izceļoja uz ASV, Denveru,
Kolorādo. Līdzās maizes darbam
rakstīja dzejas, stāstus, lugas. Viņa
bērnu lugas uzveda Denveras
latviešu skolas jaunieši. Izdevis
divas dzeju grāmatas: «Blāzma»
1971. gadā un «Pasaules tiklos»
1975. gadā. Rakstīja arī latgaliski,
darbi publicēti žurnālos «Dzeive» un
«Treji Vārti», laikrakstā «Latgolas
Bolss». Dažas lūdzuņus un dzejoļi
bērniem žurnālā «Mazputniņš». Sagatavoti
vēl divi dzejoļu krājumi,
kuri gaidīja izdošanu 1991. gadā.
Dzejnieks mira 1988. gada 29. okto-
brī. Viņa dramatiskie un prozas sacerē-
jumi kuplina svešatnē mītošo
latgaļu literatūru, lasāmi tur
iznākušajā periodikā, kalendāros.
Līdz pat astoņdesmito gadu beigām
uz dzimteni tiem ceļš bija slēgts.

Daudz posta, ciešanu tilženiešiem
atnesa 1940. gada krievu okupācija.
Komunistiski noskaņotie priecējās,
bet tie, kuri atcerējās 1918. gadu, ar
lielām bažām pārdzīvoja notiekošo,
viņus visvairāk uztauca
izrēķināšanās ar cilvēkiem un
gaidāmā kolektīvisācija, par kuru tik
daudz bija dzirdēts.

Okupācija skāra arī skolu. Tai
atņēma O. Kalpaka vārdu un sāka
saukt par Tilžas septiņgadīgo, no
darba atbrīvoja skolotājus, kuri bija
saistīti ar aizsargu organizāciju un
pasnieguši ticības mācību. Tā 1941.
gadā aizgāja talantīgais direktors
Adolfs Matīss, kurš skolēnus centās
ievadīt garīguma un mākslas
pasaulē. Viņš sastāvēja Brīvības
pieminekļa Rīgā Tilžas pagasta
komitejā (Brīvības pieminekļa goda
grāmata 1935. g., 149.—150. lpp.).

Tika likvidēta mazpulku un noor-
ganizētas pionieru un komjauniešu
organizācijas, ciema partijas
organizācija, aizliedza ticības
mācību, no skolas bibliotēkas
izņēma un iznīcināja reliģiska satura
grāmatas.

1941. gada jūlijā Tilžā ieradās
jauni paverdzinātāji — vācu okupa-
nti. Daudzi viņus sagaidīja ar gaviļem
un sarkanbaltsarkano karogu, cerē-
dami, ka krievu okupanti padzītī uz
mūžiem. Bet ātri vien bija vīlušies
— arī vācu okupanti sāka ieviest
savu verdzisko kārtību. Tika noliegta
Latvijas valsts atribūtika, katru dienu
vajadzēja dziedāt vācu himnu
«Deutschland, Deutschland über
alles...» Šīs himnas laikā ikvienam
bija jāparādā vislielākais gods un
uzticība vācu fireram Adolfam
Hitleram. Ja kurš no skolēniem
iedrošinājās pasmaidīt vai
pagrozīties, tika ūzskatīts par neuzti-
camu un otrajā dienā skola bija
jāierodas ar vecākiem.

Daudzi tilženieši nokļuva
koncentrācijas nometnēs (Sisojevu,
Gustu, Griestiņu, Čirku u. c.
ģimenes), tika nošauti visi ebreji,
izglābās tikai divas māsas — Jette un
Minna Kopmanes, kuras bija
paspējušas evakuēties uz Krieviju.

1944. gada 27. jūlijā Tilžā
atgriezās krievu okupanti, un visas
dzīves jomās notika pārkārtošanās.
Ieviesa KFR skolām atbilstošas
mācību programmas, pastiprinājās
komunistiskā ideoloģija visos
mācību priekšmetos. Ticības mācību
noliedza, ticīgajiem bija jāuzsāk
akmeņainais un ērkšķainais sājū
ceļš.

Lai arī viņu dvēsele tika mocīta,
nīcināta, to spožumu cilvēki centās
saglabāt sirdīs. Pretēji mācītājam
skolā, daudzi vecāki centās bērniem
dot garīguma gaismu, svētdienās
gāja uz baznīcu klausīties svēto
Misi, sūdēja grēkus un pieņēma
svēto Komuniju, lūdza Dievu mājās
un, cik iespējams, atbalstīja baznīcu.

Tādos smagos un sarežģītos
apstākļos, arī bīstamos, Salimona
Zeļča ģimene audzināja dēlu Jāni.
Katra svētdien viņš kalpoja pie sv.
Mises, no pārliecības neatceicās arī
citu izsmiets, pazemots, bridināts no
skolas. 1958. gadā, beidzis mūsu
vidusskolu, iestājās Rīgas garīgajā
seminārā, 1966. gadā iesvētīts par
priesteri. Viņš dzimis 1937. gada 30.
janvārī Tilžas pagasta Jaujās, skolas
gados bija disciplinēts, kārtīgs un
nopietns mācībās, mīlēja darboties
teātrī, bija apveltīts ar humora izjūtu,
labestīgs un izpalīdzīgs. Par barga-
jiem aizrādījumiem sakarā ar
baznīcas apmeklēšanu nedusmojās,
par saviem uzskatiem nekautrējās un
vēl vairāk palāvās uz Dievu. Iss bija
viņa mižs — 1982. gada 1. oktobrī
prāvests aizgāja mūžībā, apglabāts
Lakšenieku kapsētā.

Tādu ērkšķainus ceļus kā S. Zeļča
ģimene gāja daudzās citas —
ērgelnieka Antona Namsona, Izidora
Pičukāna un citas. Izidora ģimene
izauga astoņi bērni ar stingru
reliģisku priedību. Vecāki par šādu
audzināšanu vairākkārt tika saukti uz
pārrunām, bridināti, tad viņš vai
dzīvesbiedre Tekla kļusdami atstāja
skolu. 1946. gadā dzimušais Jānis
Pičukāns no 1959. gada un līdz pat
šai dienai kalpo sv. Miša
ceremonijās, māte Tekla ik svētdienu
vada Rožukroņa lasījumu.

Lai arī divām paaudzēm bija liegta
iespeja augt ticībā, dzīvot nācās bez
garīgās kultūras, bez oficiālās
atļaujas nevarēja piedalīties kristiešu
ceremonijās, tomēr daudziem
dvēseļu dziļumos nenodzīsa gara
gaisma un tās milzīgais spēks
izlauzās uz āru rešās atmodas laikā.

Astoņdesmito gadu nogalē pirmais
drosmīgais celmlauzis skolā bija
Juris Cibulis, kurš preses slēdās
rakstīja par ticības mācības
nepieciešamību, asi kritizēja
stagnācijas laika ideoloģiju, kura
kropļo bērnu dvēseles, rada tajās
tukšumu un vienaldzību. Viņš vien-
mēr mēdza atgādīnāt vācu filozofa
Eberharda teikto: «Uzmanaties vien-
mēr no vienaldzīgajiem, jo viņi
nenogalina, nenodod, bet viņu
klusēšanas dēļ uz zemes pastāv
novevība un nogalināšana».

Skolotājs asi vērsās pret
jauniešiem, kuri paši nedomā, bet
gaida visu gatavu. Laikraksta
«Vaduguns» slēdās viņš raksta:
«Jaunieši visos laikos ir bijuši

maksimālisti. Iespējams, ka mūsdie-
ņu jaunatne ir bezrūpīgāka,
nenopietnāka, taču pietiekami
erudīta, atpazīta, lai saprastu, ka ar
tiem augstajiem ideāliem, ko cenšas
iemācīt mūsdienu skola, dzīvē neko
nevar izdarīt. Tur arī sslēpjas visa
jaunuma sakne. Var audzināt ar cik
skaistiem vārdiem vien vēlas, bet, ja
jaunietis redz, ka pats daiļrunātājs
nemaz nerīkojas saskaņā ar savu
teikto, tad tam ir nulles vērtība.
Skolas dzīvē nedrīkst pieļaut bērna
dvēseles tukšumu, divkosību,
liekulību, iztāpību, mietpilsonību,
lietu mēs šodien sastopam ik uz soļa.
Cilvēka dvēsele jāpiepilda ar
garīguma vērtībām...»

J. Cibulis vairākkārt uzsvēris
nepieciešamību skolās ieviest ticības
mācību, lai bērnu dvēselēs mazinātu
garīguma trūkumu. Šajā sakarībā
Tilžas Romas katoļu draudzes
prāvests A. Budže ir teicis: «Bērna
dvēsele ir kā māls, no kura var izvei-
dot vai nu skaistu svečturi, vai
vienkāršu priekšmetu. Skolotāju,
vecāku, visu mūsu pienākums ir vei-
dot bērnu dvēseles tīras, godīgas un
skaisti paliekošas».

1990. gada 1. septembrī Tilžas
vidusskolas saņēma jaunu skolu.
Pirms mācību sākuma vietējā katoļu
baznīcā notika dievkalpojums, kurā
piedalījās skolēni, vecāki un daudzi
draudzes locekļi, Bērņpils draudzes
priesteris Vaclavs Erelis dievkalpoju-
mu veltīja jaunā mācību gada
uzsākšanai, iesvētīja vairākus
Latvijas karogus un visus sveicu ar
dievvārdiem, kopīgi pēc tam tika
nodziedāta himna «Dievs, svētī
Latviju!». Tad visi devās uz jauno
skolu, kuru ļoti svinīgi iesvētīja
priesteris, darbu uzsākt novēlēja ar
Dieva palīgu, aicināja pievērsties
ticībai, gara gaismai un labestībai.

1991. gadā skolā noorganizēta
tikšanās ar Rīgas katehēti māsu
Lienīti, pēc kuras aizrautīgā un saisto-
sā stāstījuma un ierosmes vairāki
skolēni izteica vēlēšanos darboties
Rožukroņa pulciņā. 12. klases skol-
niece Loreta Gabrāne par šī pulciņa
vadītāju uzaicināja skolotāju Maiju
Slišanī, kura to labprāt uzņēmās. Uz
nodarbībām bērni pulcējās ik nedēļu,
īepazīstas ar katehismu.

Skolotāja Linda Čaunāne māca
garīgās dziesmas, pensionētā
skolotāja Albertina Kravale stāsta
par Dieva atklāsmi un organizēja
bērnu uz baznīcas apmeklējumu,
kur iepazīstināja ar tās vēsturi,
altāriem, svētbildem un uzvedību,
atrodies svētnīcā.

Rožukroņa pulciņa dalībnieki
piedalījās salidojumā Aglonā 25.
maijā. Pēc vasaras apmācībām 4.
augustā 6 skolēni nokristīti un 11
iesvētīti. 1991./1992. mācību gadu
šis pulciņš iesāka ar Rožukroņa
lasījumu baznīcā pēc pirmās sv.
Mises, bet pavasarī piedalījās
dziedāšanā, ko vada skolotāja A.
Kravale.

Par bērnu dvēseļu izkopšanu
daudz rūpējās prāvests Alberts
Budže. Sākot ar 4. klasi bērni ar
lasījumiem no Svētajiem Rakstiem
piedalās dievkalpojumos. 1992. gada
Ziemassvētku pūekšvakarā baznīcā
pie Betlēmē maketa sniedza uzve-
dumu «Ganiņi kalnmalā», saņēma
oblātes un bija ļoti pateicīgi. Bet tā
paša gada 9. februārī mūsu
internātskolas skolotājs katehēts
Antons Zeļčs bija sagatavojis 30 bēr-
nu Kristības sakramenta
pieņemšanai.

Par izvērtēto garīgo audzināšanu
skolā jāpateicas direktoram
Voldemāram Čeksim. Viņš personīgi
piedalās baznīcas procesijās, kopā ar
audzēkņiem pieņem svēto
Komuniju. Ar direktora atbalstu
skolā iekārtotas telpas Rožukroņa
pulciņa nodarbībām, kur var
īepazīties ar reliģiska satura
literatūru un kulta priekšmetiem, ko
sagādājis prāvests A. Budže.

V. Čeksis dzimis 1951. gadā 18.
decembrī Rēzeknes rajona Dricēnos,
beidzis Gaigalavas vidusskolu un
1975. gadā DPI Fizikas un
matemātikas fakultāti, skolotāja
gaitas Tilžas vidusskolā uzsāka
1975. gadā. Iekārtojās informatikas
un fizikas kabinetu, izgatavojis
automašīnu, kura 12 gadus darbojas
bez remonta. Ar viņa aktīvu
līdzdalību strādā mūsu novadpēt-
niecības muzejs, iekārtota
etnogrāfijas nodaļa.

INTA TURLAJA

Cilvēk! Vai dzirdi kā dziesmu
dzied?
Cilvēk, ieklausies! Kaut vai
tāpat.

Dzīve uz priekšu iet
Un varbūt šos vārdus
Nedzirdēsi tu vairs nekad.
Un pēc gadiem, kad aizrūšīs
būs laiks,
Tev gribēsies dziedāt un smiet,
Bet būs grumbinās sarāvies
jaunības vaigs.
Un tad sapratīsi, cik tomēr
laiks ātri iet.

Kāpēc aizgāji un atstāji mani
vienu?

Es ilgojos tevī nakti un dienu.
Kāpēc tu tā mīli asaras manas,
Bet nemīli sirdi, kas mēnās?
Tu nemīli acis, kas tevī skatās.
Viņas skatās un meliem sirsnīgi
tic.
No taisnības tagad tās baidās,
Jo tagad tu esi kāds cits.
Vari aiziet, tik atgriezies,

lūdzos,
Atgriezies ziemā vai rudenī

aukstā,

Atgriezies, kaut par aukstumu
nesūdzos.

Atgriezies, lai roku manu
paņemtu siltajā plaukstā.

Vai dzirdi?

Kāpēc gan tik skumīgi ap sirdi
Un nemaz tai negribas smaidīt.
Es saucu tevi sapņos, vai dzirdi?
Atsaucies, jo ir sāpīgi nežinā
gaidi.

Kāpēc gan tik skumji ap sirdi,
Kad sveces liesmoņā skatos?
Es saucu tevi nakī, vai dzirdi,
Kad tavas rokas iepinas citas
matos.

Es saukšu tevi, līdz sadzirdēsi,
Liktenim par spīti sirds sāpes
lai jūt.

Es saukšu tevi un tu nevarēsi
Pateikt, ka negribi kopā būt...

Inta Turlaja mācās Rēzeknes
mākslas koleģijas tekstilmākslas
nodaļās 3. kursā.

INTA TURLAJA mācās Rēzeknes
mākslas koleģijas tekstilmākslas
nodaļās 3. kursā.

ONTONS SLIŠĀNS:

MAN IR TRĪS ZIŅOJUMI.
KĀPĒC TIE VĀR BŪT
INTERESANTI?

«ODUMA VYZUĻA VĪTA
L A T G O L A S
KULTŪRVĒSTURĒ»

«LEONARDS LAZDIŅŠ —
70. GADU SĀKUMA LAT-
GALES NEMIERA GARS»

«KĀ DŽĪVOJAM? SOCIO-
LOĢISKO PĒTĪJUMU
RĒZULTĀTI UPĪTĒ.»

Odums Vyzuļš ir savdabīga,
sarežģīta personība, tuvs F.
Trasuna politiskās darbības
līdzbiedrs, aktīvs Latgales
muzikālais, dramatiskās,
sabiedriskās dzīves organizators,
baznīcu atjaunotājs-būvētājs, dze-
jnieks. Viņš ir jāpaceļ pienākošā
piemiņā.

Leonarda Lazdiņa septiņdesmito
gadu sākuma nemiera un
protesta dzeja ir tā vērtā, lai to
lasītu.

Bet socioloģisko pētījumu
rezultāti, domāju, būs laba viela
pārdomām.

No Latgales Pētniecības
Institūta 4. zinātniskās konfe-
rences gaidīti tikai vienu — lai
vēlreiz pierādītu un apstiprinātu
vēsturisko patiesību, ka Balvu
rajons ir Latgale, ka visi
kultūrvēsturiskie, samnieciskie
un politiskie strāvojumi Latgalei
un latgaļiešiem visā
kultūrvēsturiskajā apgabalā ir
vienoti un tie arī turpmāk nedrīkst
būt šķirti.

Es ceru, ka LPI 4. zinātniskā
konference dos lielu stimulu mūsu
rajonā darbošajies sabiedrskā-
jiem Ziemeļlatgales pētniekiem
un zinātniskajiem darbiniekiem,
dos iespēju redzēt mūsu pusi un
laudis dziļāk un patiesāk.

PĀRDOMAS

PIERODAM?

VIKTORS LĪVZEMNIEKS

Ē-eh, kā pierodam! Vēl nesenis kauninājām nevižu, kas pa zālienu aizslāj pa taisno uz bodi, tagad, ne krieviski izsakoties, — uz šop'u. Nevarējam ciest, ka pieganda manas i tavas ausis ar ķēzīgām «mātēm» gan uz ielas, gan transportlīdzekļos, gan pie tavas mājas loga. Pat televizors dienu un nakti tevi apsplauda, rīda uz vardarbību un ar asaru iežēlina par kādu tur cietušu, līdz asinīm aptraipītu necilvēku, tik smuku, meiču apkampu. Kur nu tādām pārņemst, ka šis — pif—paf! — aiz patikšanas vai nepatikšanas ik pa laikam kādu pataisa par līķi.

Pierodam... Nu jau bez uztraukuma, nu jau ar vēsu aci pārļaižam skatienu pāri avižu kriminālronikai, ka turun tur noticis kas šaušalīgs (paldies Dieviņam, ka ne ar mani!), ka tam un

tam šķībi gājis ar iekrājumu, kas bijis noguldīts nez kādā latviski neizlasāmā bankā, ka tāds un tāds, sevi aizsargājot, šāvis un nošāvis laupītāju un par to viņam draud visubargākais cietumsods, ka...

Pierodam... Pierodam pie sagāzta žoga, pie dzertuves tikai dažus soļus no mājas. Pie neķītras izkārtnes, kur greizi sagriezts meitiņa dupsis aicina... Par vienu stundu intīmas apgramstīšanās šai ielenei jeb «pakalpojumu firmai» atdodams viss, kas tev ķešā. Ja ne... Turpat debils žņauga ar vienu kroku smadzenēs vārtūmē draudīgi uzstāj: bijī iekš kafē, citiem galvas mulsināji — nu tad, vecit vai meitenit, tavu māti, maksā!

Pierodam. Ka mājās no rīta vairs avīzes nav. (Par tiem santīmiem lēts ēdamais iegādāts.) Pierodam, ka viesos

vairs neejam un paši negaidām viesus, jo nav vairs kā citkārt ar ko garšīgu uzciemat.

Pierašana... Pie cūciņas un krāpšanas sev visapkārt. Dažnedažs cilvēkberns neviža atmet ar roku — man viens pīpī! Dzīvos tas paša mēlos un čiepstēs kā zvirbulis: vai cik man grūši šai valstī! Tāpat kā viss vienalga prostitūtai zem sarkanbalt-sarkanā vai kāda cita karoga. Viss vienalga svešas naudas izspiedējam, kam atļauts viss — tavs un cita. Un par šifentādu izkrāpēju nava kam sūdzēties. Tam' allažīn ar pirksta pamājienu savas aizstāvības dēļ atradīsies kāds pērķams ližņa advokāts, tāpat kā valstiskas iestādes ierēdnītis, kurš ne tikai par naudu vien danco, bet arī par turzu peperkoku.

Viss vienalga tautudēlam, kad bez auseklīša, bez postalām savā volvo no brīvā tirgus tingeltangeļa ar rūcienu piestāj pie savas jaupuzcēlās pils. Un turpat netālu kaimiņos Jānis, Jānītis, pusvājš bezdarbnieks, atvelkas līdz savai paspārnei, un sievele krāgā tam klūp, ka ne par gaisu, ne par siltumu

maksāts nav un ka pati pie sāna šo nesildis vairs.

Pukstam un pierodam. Ka bērns dūdo pusinglīš, pusparuski un nemāk Mātes dienā māmiņai dainu pateikt. Pierodam, ka bez kultūrvēstures varētum iztikt (ar rupjmaizkukulpadusē), uz teātri neaiziet — kur nu vēl tos literatūrmuzejus vai mākslas izrādījumus salonos skatīt, kad mājplauktā nešķīrstīts stāv Ziedonis, Rancāne, Čaklais... Jo — jāpagūst acīm aprīt dārgpirktās lētās ārzemju lubas cietvākos, ar revolveri un puspliku sievišķi virsū.

Pierodam. Ka debesmannu mums, latviešiem, sola. Ka mūs pašus Saemī vai tai domē, vai pašpārvaldē tie tur ievēlētē diktī jo diktī mums, lajiem, piesaka: cita tikai pa to ceļu nenovīzīdamies.

Ē-eh, kā pierodam! Nez kāpēc. Pie visa šodien lipīgi bezjēdzīgā. Pie nešpetnības, pie nekultūralības cilvēku attieksmēs, pie bardacības, nesakārtotības valsts struktūrās. Pie vajātā pazemības...

Vai nav tā, ka cilvēks, kuru taisāms

lepni rakstīt ar lielo burtu, no dzīves nomācošās tiešamības norobežojas ar sapaunu vientulību? Tātad — pieradīsim, samierināsimies ar uzblīdušo bezjēdzību? Pieradīsim pie itin visa, pašiem nemaz nemanot? Ka pierašana pārto par ieradumu, par pierasu un, ak, debestīn, par ierašu — vai tā?

Noziedu laiks... Kurla ir sirds, kad pa mūszemi didās vilkatis un dvēseles mīda, un nava kas preti tam stāj. Vai jūtat, kāds sasmacis gaiss un dien—sūt?

Lai nu kā, gribam vai negribam, tomēr cerīgu Latviju, sakoptu, spodru, katrs vēlamies redzēt. Tad veidosim taču tādu, — daiļu, bez draņķībām!

RĪT — 2. MARTĀ
VIKTORAM
LĪVZEMNIEKAM
(LIUZENIEKAM) — 60.
DZIMIS RĪGĀ

PĒTERIS ZEILE

IRONISKAS
EKSPRES-
ATZIŅAS

Kādas it prāvas galvaspilsētas avīzes iknedēļas pielikumā savam «medijiski vizuālajam» tekstam lielformātā nofotografēts tās autors ar klozetpodu rokā.

— Un arī klātpieliktā teksta «urga» ļoti tuvu asociējas ar autora rokās turamo objektu. Malacis pielikuma redaktors — lieliski harmonizēts vizuālais un verbālais materiāls itin laikmetīgā garā!

SADZĪVISKĀJĀ IKDIENĀ

Biju satriekts, uzzinot, ka vēlā vakarā Juglā smagi piekauts, aplaupīts (atņemti 25 lati un pulkstenis), slimnīcā miris studiju biedra dēls — skolotājs. Satiku mūsu kopējo paziņu, izmeklētāju, pastāstīju šo traģisko notikumu. Viņa acis nebija ne želuma, ne līdzjūtības, tikai tāda racionāla sakustēšanās. «Jā, tā viņš ir,» vēsā, konstatējošā balsī noteica mūsu paziņa. «Pagājušajā nedēļā valstī notikuši 809 noziegumi, atklāti tikai simts, pieaug izvarošanu, laupīšanu skaits...

— Jā, avīzes ik brīdī atgādina, ka mūsdienās vissvarīgākā ir informācija. Bet cilvēks?

Nekad nesaki: tikai vakaru, nakti un rītu, vairāk man nevajag!

— Atziņa, kas radās pēc tam, kad Kolkas bākā — salā ierados, lai pavadītu vakaru, nakti un rītu, bet pārsteidza vētra un šī laika vietā nācās uz salas pavadīt četrrēiz vairāk vakaru un nakti, nemaz jau nerunājot par spēcīgas bangotnes ielenkumā vadītām dienām...

«SESTDIENA», 1995.,
9. SEPTEMBRĪ

Restorānā «Sēnīte» Ģertrūdes ielā ir seši akvāriji. «Tie ļoti nomierina», stāsta «Sēnītes» bārmene, «kad maz apmeklētāju, vienmēr sežu un skatos uz zivtiņām. Mums ir liels akvārijs arī pagrabā, kur darbojas sauna un solārijs, taču tur nāk tāda publika... Zivtiņas jau vairākas reizes ir nosprāgušas.

— Jā, nomierinoši akvāriji tieši «Sēnītei» visvairāk vajadzīgi, jo tieši te notiek dažāda vardarbība. Pirms kāda laika šajā akvārijiem bagātā iestādījumā tika nošauts redzams noziedznieku pasaules darbonis, bet drīz pēc bārmenes sajūsmas par zelta zivtiņām (16. septembrī) pie «Sēnītes» notika spēcīgs sprādziens, no kura cieta ne tikai slavenais restorāns, bet arī apkārtējie nami un Ģertrūdes baznīca. Un vai gan akvāriju daudzums var būt panaceja pret noziedzību?

IŠĀ ZIEMAS DIENA IR GALĀ...

ONTUNEJS RĪKSTĀNS

LOBS AR LOBU

*Mēs atsagrīžom te pi pyrmsōkuma
Nu skraidēšons pakaļ moldugunim,
Mēs te, zam sōva seņču dabasjuma
Sasateikom otkon tai kai eisi brīli
Pi mōtis kurtō pōrta, pi tāva gūda vōrda
Un seņču uzliceibys gora laiku mett...
Mes kū to lobu gribim pasacēt te jīm,
Kō nav vairs dzeivi... Kur to tōli tōli,
O, brōli, aizgōjuši seņči. Gūdynōsim
Te šymā breidi zīni, atstōta kas mums
Ar cepli bryukūšū, ar rokstim vēji,
Ar kū to trešū, nu kō izaug gaita,
Dā, brōļ, o, tovā un ar' munā seji,
Kod atsagrīžom izpūstēiā sātyš vitā,
Kas pyrmsōkumā, sasateikūt acim, zid'...*
23. dec. 89.

PIEMĀJU SAIMNIECĪBU
NATURALIZĀCIJAS VĒROJUMI
KUBULU PAGASTĀ

Naturālā saimniecība darba produkti tiek ražoti galvenokārt iekšējam patēriņam, nevis apmaiņai tirgū.

Naturālā saimniecība pastāvēja sabiedrības pirmatnējās kopienas, verdzības un feodālisma apstākļos.

Diemžēl arī mūsu tehnikas un kompjuterizācijas laikmetā, ekstrēmas un tvredzīgas politikas dēļ, primitīvai un mazproduktīvai pašapgādei spiesti pievērsties lielākā daļa piemāju un zemnieku saimniecību, atstājot mājlopus pašu izdzīvošanai un izmantojot zemi tikai ģimenes vajadzību nodrošināšanai.

Spilgts piemērs tam Kubulu pagastā. Piecos gados (1991. — 1995. g.) liellopu skaits samazinājies 2,5 reizes, slaucamo govju — 2 reizes, teļu — 5 reizes, cūku — 5 reizes, aitu — 1,8 reizes.

Piena ieguve sarukusi 2—3 reizes un pārdošana — 6—7 reizes.

NATURALIZĀCIJAS VEIC-
NOŠĪE FAKTORI:

Nepārdomāta privatizācija, zemes reforma; nav drošas garantijas zemes izmantošanai; zemes cenas zemnieku saražotajai produkcijai; dezorganizēta lauku produkcijas iepirkšana un pārstrāde; zemes izmantotāju neprasme saimniekot.

KAS BŪU DARĀMS LAUKU
ATDZIMŠANAI:

Jānovērš zemes arāju un

apsaimniekotāju diskriminācija no zemes izmantot nespējīgo mantnieku puses. Izlīdzināt cenas zemnieku un rūpnieku ražojumiem. Veicināt kooperāciju un servisu. Noorganizēt saražotās produkcijas noieta un pārstrādi. Rosināt jaunu zemnieku topošo saimniecību sagatavošanu, rīkojot kursus un skolas pēc trīsdesmito gadu divgadīgo lauksaimniecības skolu parauga.

Zinātniskajā konferencē Balvos pirmo reizi sanāca ievērojami Latgales zinātnes un inelīģences pārstāvji. Mēs gaidām, ka jūsu gaišais prāts un skaidrās domas palīdzēs atrast izeju no strupceļa daudzos sasāpējušos jautājumos: tanī skaitā arī tautsaimniecībā, īpaši laukos, apturot slīdēšanu bedibenī.

Vasilijš KUZMINS

Ceturtdien vēlu vakarā, opozīcijas partiju deputātiem pametot zāli, Sacima pieņēma valdības iesniegto budžeta plānu. Pilna uzvara uz dziļas parlamentārās krīzes fona. Tostarp valdība nolēmusi no 1. marta paaugstināt minimālās algas līdz 38 Ls, uzskatot, ka tādejādi palielināsies no algas nomāksāto nodokļu masa.

Aigars LIEPINS,

«Dienas Biznesa» karikatūru nodaļa

SKOLOTĀJU INSTITŪTAM — 70

Rēzeknes valsts skolotāju institūts (1925.—1944.) bija viena no tā laika populārākajām mācību iestādēm Latgalē, kur bija iespējams mācīties arī mazturīgajiem jauniešiem, jo, salīdzinot ar ģimnāziju, maksa nebija liela un no tās Izglītības ministrija paredzēja 50 procentu atlaidi par labu centīgiem un maksātspējīgiem audzēkņiem. Šajā ziņā institūta nozīme bija nepārspējama, jo daudzi Latgales jaunieši varēja iegūt bezmaksas izglītību, kļūt par profesionāli un morāli labi sagatavotiem skolotājiem ar tiesībām mācīt visus priekšmetus pamatskolās, vadīt korus, sagatavot teātru izrādes utt.

Institūta 17 izlaidumos to beiguši 593 cilvēki, bet skolotāju sagatavošanas kursos un pedagoģiskajā vidusskolā (1920.—1925.), uz kā bāzes dibināts institūts, skolotāju tiesības ieguva 156. Institūtam bija liela nozīme Latgales skolu un kultūras izaugsmē, jo labu pedagoģu tad trūka.

Te strādāja daudzi teicami pasniedzēji. Direktori bija savā laikā labi pazīstami izglītības darbinieki K. Dāvis, monsinjors D. Jaudzems, A. Skroderis, S. Jaudzems, izcilais Latgales kultūras darbinieks monsinjors N. Rancāns (1929.—1933.), inspektors šajā laikā bija teoloģijas un filozofijas doktors J. Miglīnīks. 1940. gadā Rēzeknes institūtam pievienoja Daugavpils skolotāju institūtu, daļēji apvienojot arī mācību spēkus, starp kuriem bija direktore, ievērojamā Latgales kultūras darbiniece un pedagoģe Valērija Seile. Inspektoru J. Pilāpu (1938.—1941.) 1941. gadā nomocīja Rēzeknē čekas pagrabos, uz Sibīriju deportēja skolotājus A. Švedrēvici, N. Viduleju, N. Dāli, K. Dāvi un citus, pilsētas bombardēšanas laikā 1944. gadā nogalināts skolotājs P. Svenne.

Institūtu absolvējuši pazīstami dzejnieki un prozaīki M.

Andžāne, A. Ancāns, A. Eglājs, Klaidūns, Krāslavietis, C. Dinere, A. Skalbe, O. Rupaiņš, S. Seiļš un citi, daudzi turklāt beiguši arī padomju un ārzemju augstskolas. Institūta absolventa apliecība piešķīra tiesības iestāties augstskolās, taču pirms kara to darīja nedaudzi, jo pēc šeit pavadītajiem sešiem gadiem par skolotāju obligāti bija jānostrādā trīs.

Pēc kara panākumus zinātnē, tehnikā un māksla dzimtenē un ārzemēs guvuši ķīmijas zinātnu doktore E. Gudriniece, mākslas zinātniece S. Cielava-Zvanitāja, vēstures zinātnieks V. Samsons, medicīnas zinātnu doktore V. Mickāne, tautsaimnieks A. Namsons, mākslinieks A. Linauts (Ropšis), arhitekts O. Bīskaps, Mūziķis V. Bērzkalns, M. Biezaite-Vuse, U. Merits, E. Šmugais un citi. Represētie un aizdomās turētie no darba padomju skolās bija spiesti aiziet, bet tie, kuri par skolotājiem palika Latgalē un citos Latvijas novados, pateicoties iemācītajai tajā rūpībai un augstajai pienākuma aozīņai ir bijuši atzīti par teicamiem sava darba pratējiem.

1995. gadā institūtam apritēja 70 gadi un tas joprojām darbojas, ja karš nebūtu izsvītrojies no mācību iestāžu saraksta. Telpas ieņēma Hitlera armijas daļas, institūts bija spiests mitināties nolaistās avārijas mājās, materiālā bāze tika nopostīta. 1944. gada 6. aprīlī naktī Sarkanās armijas uzbrukuma laikā institūta ēku sagrāva, pēc kara to atjaunot neizdevās.

Svešas varas nīda un bendēja pedagogus, iznīcināja divu skolotāju institūtu mācību spēku un audzēkņu daudzu gadu nesavtīgo un rūpīgo darbu, mūsu tautas un valsts sastrādātos līdzekļus un sakrātās vērtības.

S. LUDBORŽA,

Rēzeknes Valsts skolotāju institūta 1939. gada absolvente

«ZEMTURIS» IR
LAIKRAKSTS, KURĀ
JŪT LATGALES,
LATVIJAS UN
PASAULES ELPU. VAI
TAS TEVI NESPĒJ
IEINTERESĒT?

